

Sic & strictiori significatione id ipsum accipitur postmodum de alterantibus specificis, seu determinatis, cephalicis, uterinis, stomachicis. Hæc ipsa quænam sint, inferius dicitur latius. De iis vero notandum ultimo, quod dicantur agere, ὅλην τῆς ὁσίας tota substantia, seu non vna vel duabus qualitatibus, vt Gal. loquitur *l. i. de simpl. med. Fac. c. 4.* Quo ipso nolentes volentes fieri coguntur aliam quandam texturam, quam crassam elementarem, e principiis chemicis optime deducendam.

LIBRI I. SECT. I. CAPVT III.

De

Principiis cognoscendi, in specie colore.

Dictum est de principis agendi, quod sint qualitates, ipsæ vero hæc quoque principia cognoscendi constituunt, modo concipiendi diuerso. Principia sunt agendi ad intra, respectu texturæ suæ & mixturæ. Principia sunt cognoscendi ad extra, prout sui indicia præbent, quibus inesse colliguntur, vnaque vim energię suæ præ se ferunt, qua agunt, quicquid agunt.

Hinc principia hæc cognoscendi in vniuersalia & particularia fuere diuisa. VNIVERSALIA sunt duo illa totius medicinæ communissima fulcra, ratio & experientia. Omnis quippe inuentionis demonstrationisque principia sunt, quæ sensui atque intellectui euidentia sunt, autore Gal. *l. i. S. M. F. c. 25.* Sensui euidentis est experientia, intellectui ratio.

Si vero quaratur, quodnam ex hisce duobus magis concurrat, quodnam prius vel posterius, licebit nobis huc applicare vulgatum illud, nihil esse in intellectu, quod non prius fuerit in sensu, seu quæ sensibus occurrunt, fore notiora & priora esse. Vnde vt de his iudicium format ordinarie intellectus; ita etiam omne id limitatum est vel superinductum phænomenis illis.

Est itaque experientia obseruatio eorum, quæ obtigere per se,

se, non decepto iudicio, nec solum vna vice, sed in pluribus, ita vt posito eodem subiecto, & iisdem circumstantiis, si nihil impediat, semper ita fiat, non aliter; ne fiat fallacia non cause, vt causa, quod tamen toto die accidit vulgo, imo etiam medicis, vt hoc putent v.g. febrifugum, quod semel inuit. Statim solent illud *euena* medicum, seu probatum esse accinere & adscribere, cum tamen nihil minus sit. Hinc experientia alia est certa, vera, & genuina vniuersalis; alia incerta, infida, dubia & particularis, vnde iudicio accurato opus est, ne fallaris.

Neque dubium esse potest de experientia tali, quin potius assentiendum est merito, etiam si non xque facile pateat ratio agendi, quin potius semper hæc substet. Inprimis non valent quicquam rationes ex falsa hypothese, vel præconceptis opinionibus enate. His sane vel centum si fuerint, vna opposita experientia satisfacit. Vnde quod *Galenus* circa examen & formandum iudicium de S.M. F. inculcat, huc commode referri potest. Iubet nempe *l. r. c. 3. & l. 3. de temp. c. 5.* vt *1. medicamentum quodcunque in iudicium vocare velis, omnis sit expers alienæ tum frigiditatis, tum caliditatis. 2. vt non in quolibet corporis affectu, sed sibi relicto, simplicissimo & summo applicetur, ne per se putetur efficere, quod ex accidenti effectum est, idque 3. statim & manifeste, vt huic, non alteri, re vera adscribi debeat effectus.*

Addimus, merito medici quoque animum expertem esse debere omni præconceptæ opinionis, ne iuxta hanc conceptam normam potius diiudicet medicamenta, quam illam ad horum effectum. Sic v.g. non pauci opiata medicamenta vel hodiernum venenosa & noxia proclamant, ab usque & eorum vsu ad superstitionem quasi dehortantur philiatros, quod vel ipsi hoc sibi firmiter persuaserint, vel effectum quodam finistro, non tam ipsius medicamenti, quam vtentis ægri, vel præscriptoris medici culpa, quæ in medicamentum hinc frustra & immerito refertur. Valet id quoque de vulgo, solenniter & toto die medicamentis imputante v.g. vomitum, diarrhæam, dolores, vigiliæ, somnum, imo ipsam mortem, vano illo & absurdo iudicio. Vana hæc est empiria, imo falsissima superstitio & opinio. Experientia ergo omnis ex ratio-

ne

ne iudicanda, vt ratio etiam subtilissima debet ab experientia limitari & confirmari.

Porissima ergo summe necessarium est, non affirmanda omnia, quæ speciose sæpe de experimentis his illis decantantur, vt quisque sibi in his placere solet non raro, quæ ex dicta falsa hypothesi in vtramque partem sibi finxit, sæpe hyperbolice facta exaggeratione & immodicis elogiis, vel etiam bona fide hinc inde exscripta & transcripta, quorsum spectant & libri botanici, aliique eius comatis. Non omnia neganda, quod Scepticorum est, qui omnem effectum medicamenti subtrahunt.

PRINCIPIA PARTICVLARIA sunt, quæ in vnoquoque simplici seorsim & velut indiuidualiter se exhibent sensui & intellectui, quod & quare helleborus purget, arum sit stomachicum mellissa cephalicum, hyssopus pectorale medicamentum.

Ut enim medici est, accurate inuestigare res secundum naturam & præter naturam, macro- & microcosmum; ita in omnibus artis partibus habet talia principia extrinseca & intrinseca, vel media, quæ in diagnosi signa, in therapia indicantia appellantur. Sunt & in vnoquoque simplici talismodi indicantia, talia principia cognoscendi, cognoscendi non grosso solum modo, vt alterum ab altero distinguat intellectus, sed & subtiliori, vt inde eliciat, quomodo se habeant ad corpus suum, seu humanum.

Quo loco repetendum est, perinde esse, vtrum præcesserit ad effectum declarandum ratio, an potius experientia. Enascitur non minus & hoc pacto ἀποδείξις seu demonstratio & scientia, cognitio firma & accurata. Si igitur, quod effatum est Logicorum, effectum, vel medium, vel signum talismodi naturale, vel aliud necessario consequens nobis est notius, inde tanquam a posteriori & nos in medicina progredimur ad cognitionem causæ efficientis, signati, & antecedentis. Valet & alterum illorum h. l. Sæpe, aiunt, quis inter meditandum ex effectu primum inuenit causam, deinde per eandem causam de eodem effectu varia probat, quæ mentis ratiocinatio vocatur regressus demonstratiuus & parit veram scientiam, scire enim est res per causas cognoscere, effectum per efficiens.

Sunt

Sunt vero vel *remota*, vel *proximiora*. Inter extrinseca COLOR considerandus primo venit. Colores vt sine dubio ex sulphure, matrice lucis, sunt arcessendi; sic de huius præsentiā testantur. Notabile vero hac occasione est, 1. Sulphur maxime esse diffusiuum principium, cuius particulae expansae vel concentratae variant hinc iudicium & cognitionem. 2. Considerare id posse in substantia, quantitate, qualitate & motu. *Substantia* sulphur quasi indifferens est, debitum calori & vitæ sustentandæ, vnde viscidis suis blandis particulis principium nutritibile constituit, quin, vt matrix lucis, calido, quod de luce vnice participiat, facerit incrementum vel conseruationem. Hinc ratione *quantitatis*, quæ multum participant de sulphure, illa quoque vel multum nutriunt, vel balsamica sunt. Ratione *qualitatis* vero & *motus*, quo pars magis est sulphur, & in motum a particulis salinis volatilibus aptatum, eo magis calefacit. Si itaque colores cum modo *substantiæ* & ex hoc fonte suo spectentur, coniunctim testantur & illi omnino de temperie, habito semper respectu ad ipsius sulphuris quantitatem, & qualitatem, vt hæc ipsa non tam sint intensiua, quam extensiua, seu quomodo sulphur, per colorem se exerens & manifestans, sit in corpore quocunque dispositum. 3. Enim sulphur hoc & color est interdum magis fugax & volatilis, superficialius, expansus & diffusus; alius constans, magis prædominans, radicans, & concentratus; in illis substat reliquis, nec calorem importat, in his ob prædominium calida reddit mixta vt plurimum, v. g. in violis, floribus cichorii & similibus. Viola cæruleo colore suo testantur de sulphure, neque tamen calidæ sunt, sed temperatæ vel refrigerantes potius ex dictis rationibus, vnde si per vnum alterumque mensentur asseruentur exsiccati, non defensi probe ab aere, sensim albescent, auolante illo expanso sulphure. Sic cærulea etiam alia & purpurea, flores 4. cordiales, hepaticæ nobilis, papaueris rhæados &c. refrigerantes sunt, non calefacientes.

Imo consultum quoque est attendere hæc refrigerantiâ ob id esse omnium optima, quod secum sulphur contineant blandum, sulphuri vitali amicum, adeoque ita refrigerent, vt simul roborent, & tonum non negligant partium.

Vbicunque vero sulphur actiuum magis est, tum substantia, tum quantitate, tum qualitate, tum motu, temperiem reddit calidam, vnde cum eminenter sulphur resideat in flauescensibus, & hic color flauus ipsi *κατ' ἐξοχήν* quasi competat, inde temperiei, vel virium saltim, cæteris paribus, eximiam præbet notam, modo texturæ ipsius semper vna habeatur ratio.

LIBRI I. SECTIO I. CAPVT IV.

De

Signaturis rerum.

DEinde etiam SIGNATURÆ faciunt ad simplicium medicamentorum facultatem dignoscendam vel eruendam. DICUNTUR signaturæ quasi signacula, & characteres virtutum, ita vt extrinsecus quasi signatum exhibeant, quid intrinsecus secum gerant, vnde doctrina de signo & signato huc pertinet. Suntque potissimum a chemicis æstimata, iisque qui magia naturali & cabalæ student, vnde analogiæ macrocosmi & microcosmi insigne præbent exemplum, & *συμπάθειαι* quasi quædam indicia. Vocantur hinc non inepte velut *μοῖραι* hieroglyphicæ, quæ plus habent in recessu, quam prima fronte ostendant, intelligentibus patentes.

Speciatim ergo signaturæ sunt & æstimantur a similitudine & analogia, quam præ se ferunt & quidem triplici; 1. *membrum corporis*, vnde regula exurgit, ex hac hypothesi fluens; Quæcunque analogiam & similitudinem obtinent huius vel illius membri, illa id ipsum magis respiciunt & iuuant.

2. Signaturæ exhibent analogiam *morborum & rerum præter naturam ledentium*; vnde iterum colligit intellectus, saltim probabiliter: Quæcunque æmulantur v.g. calculum, illa sunt nephritica; quæcunque acuta sunt & spinosa, doloribus punctoriis medentur, &c.

Verbo quæcunque analogiam quandam possident, hoc ipso monent aliquid naturæ arcanorum promum condicum. Peccatur circa signaturas, vt fit, vtroque extremo, vt v.g. *Crollius* illas